

UNIVERSITETETS
OLDSAKSAMLING
FREDERIKS GATE 2 - OSLO 1

ØK-registrering
1970

Gårds/bruks- navn	ØRPEN NORDRE
Gårdsnr./Bruksnr.	221/1,2,9
Kommune	KRØDSHERAD
Fylke	BUSKERUD
Sogn	Krødsherad
Prestegjeld	Krødsherad
Eier/Bruker Adr.	Truls G. Ørpen 3516 Noresund

I VERPERØYS

ØK: ØRPEN CD 052-5-2

Reg. v/B. Marksten og I.D. Førde, 04.08.1970

Nr. R1. Flyfoto 797 A26

Terrengets art. Liten N-S-gående rygg i den lavere S-delen av
Utsikt. massiv, skogkledd høy kulle Ø for Krøderen.
Kupert skogsterreng med spredt furu og litt bjørk.
Bunnvegetasjonen er lyng og mose, men fjell i
dagen noen steder. Fin utsikt mot V, S og Ø.

Lokalitetsnavn. Varpet.

Orientering. 85 m NNØ for krysset mellom skogsbilveien fra
Ørpen, som her svinger brått mot S, og traktor-
veien inn til Dammyra, som her svinger NØ-over.
170 m ØNØ for kraftledningsmast nr 129 på Nore-
ledningen.

Beskrivelse. Rund verperøys - kast - som består av enkelte
store bruddstein og en del kvist. Mose i bunnen.
En stor rundkamp (0,5 m x 0,5 m) på toppen. Be-
vokst med noe lyng. Røysa er lett synlig i ter-
renget og ligger på fjell.
D 3 m, h 0,5 m.

Røysa ligger ved den gamle ferdselsveien mellom Ørpengrenda ved Krøderen og Redalen. Folk kan fortelle at skikken med å kaste pinner på røysa var levende helt opp til våre dager, antakelig så lenge veien var i vanlig bruk. Den nye skogs- bilveien mellom Ørpen og Redalen følger en annen trasé, slik at varpet ikke lenger ligger ved beferdet vei.

Tradisjonen om opphavet til kastet går ut på at ei tjenestejente fra Gulsvik rømte fra tjenesten sin i Redalen da hun skulle ha barn, fordi bonden var hard mot henne. Han tok henne igjen ved Varpet og slog henne ihjel der. Siden kastet folk på røysa som hederstegn. Kjæresten til jenta drepte siden bonden, og ble henrettet for det.

Disse begivenhetene lar seg etterspore i retts- historien. I Modum Tingbok fra begynnelsen av 1700-tallet finner vi rettssakene for begge **forbrytelsene**: I 1706 ble Ola Andersen Redalen dømt til bøter for å ha slått fordervet Gjertrud Nilsdatter, som var funnet død med et spedbarn på skogen en måned før jul. Vitner forklarte at bonden tidligere hadde slått henne så hun aborterte. Ola var å anse som drapsmann, selv om han hadde rett til å refse sine tjenere. I 1707 ble brukeren til Ola Redalens gård, Fredrik Fredriksen, dømt til døden for drap på Ola.

Det er altså all grunn til å tro at verperøysa lå ved den gamle ferdselsveien allerede da Gjertrud flyktet fra Redalen (jfr. innledningen).

Journalist Arnt Ruud, 3000 Drammen, og lektor Arnfinn Syvertsen, 3500 Hønefoss, har vært be- hjelpelige med å kaste lys over tradisjonen om- kring kastet og de historiske forhold i den forbindelse.

II GRAVHAUG - FJERNET

Reg. v/B. Marksten, I. Førde, 04.08.1970

Kontroll v/E. Skjelsvik, 15.07.1977

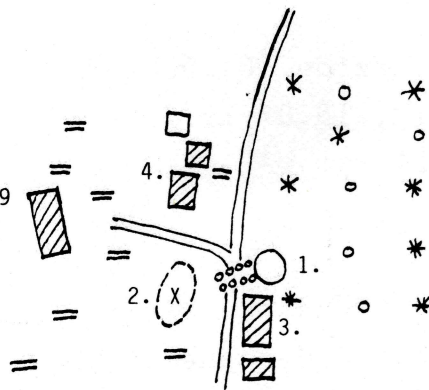
Nr. R1. Flyfoto 797 A24

ØK: ØRPEN CD 052-5-2
X-es. Utgår samkopi
ved ajourføring.

- Terrengets art. NNØ-SSV-gående mindre rygg, som faller bratt
Utsikt. av mot SSØ-rennende bekk. Tett løvkratt, noen
grantrær, gressbakke. God utsikt over Krøderen
i S, ellers er utsikten stengt av trær.
- Orientering. 10 m N for N-hjørnet av årefabrikk på gården,
30 m SØ for S-hjørnet av våningshuset på gården.
- Beskrivelse. I Ø-kant av gårdsvei:
Rundhaug, forholdsvis klart markert, men
mindre synlig pga. vegetasjon. Mot NØ og
Ø bratte sider. Steinblandet. I Ø to store
rundkamp i dagen, tvn. ca. 1 m. Noe utrast mot
S. I toppen grop, d 2 m, dybde ca 0,3 m. Ca
1 m Ø for denne nok en grop, d 3 m, dybde ca
1 m, som går nedover haugens Ø-side. Ryggen
mellom gropene noe forsenket i forhold til
resten av haugens topp. Telefonstolpe i N-kant
av toppartiet. Haugen er bevokst med gress, en
del løvkjerr og et par grantrær.
D 15 m, h i N-kant, som synes urørt, 1,6 m,
h i S og Ø-kant ca 4 m.
- Fra V-kant av haugen gikk det tidligere mot
VNV en dobbelt rekke store rundkamp.
L ca 5 m, br ca 2 m.
På jordet, ca 15 m VNV for haugen lå det inntil
1954
en langhaug.
Den ble planert med bulldozer. I midtpartiet
iakttok man trekullrester; ingen oldsaker ble
funnet.
Sml. skisse etter eiers opplysning

TEGNFORKLARING:

- 1 - Gravhaug 797 A24 R1
- 2 - Langhaug - fjernet
- X - Kullrester
- 3 - Årefabrikk
- 4 - Ørpen nordre, 221/1,2,9
- *o - Skog
- = - Dyrket mark

Tidligere funn
på brnr.

Fra gravhaugen 797 A24 R1: bronseøks, ring.
Tapt?
Lå like under overflaten i toppen av haugen.

Litteratur.

Ad haug og funn: UO top. ark.: Brev av 10.06.
1954 fra Tormod Ørpen (sen) u. Ørpen nordre,
gnr. 221.

Tillegg 1984

Etter henvendelse fra grunneieren, Tormod
Ørpen, foretok Lyder Marstrander en befarings-
den 20.6.1977.

I sin innberetning anfører Marstrander:

" På meg virket hele haugen som en naturdannelse,
f.eks. en del av strandlinje eller masser opp-
lagt av en elv. Det skrånende terrenget og den
nærmest plattformaktige haugen gjorde fornem-
melsen sterk, især sett sammen med lagrekke-
følgen i haugen.

Jeg har derfor gitt eieren beskjed om at haugen
er en naturdannelse, og at Oldsaksamlingen ikke
har noe å bemerke mot utvidelsen av fabrikk-
bygningen. Jeg har imidlertid gitt beskjed
om at man ved utgravning av haugen skal være

ØRPEN NORDRE, 221/1,2,9, Krødsherad, Buskerud.

oppmerksom og melde fra til Oldsaksamlingen dersom det skulle dukke opp noe".

Etterkontroll den 16.10.1984 ved J.H. Larsen og M.L. Bøe Sollund viste at haugen var fjernet, og at det var oppført bolighus på stedet.

Litteratur.

U. O. top. ark.: Innb. v/Lyder Marstrander
29.6.1977.

III OLDFUNN

Reg. v/B. Marksten, I. Førde, 04.08.1970.

Kontroll v/E. Skjelsvik, 04.08.1970.

Flyfoto 797 A24

Beskrivelse.

De følgende gjenstander er funnet i 1920-årene forskjellige steder på gården, nærmere hvor har Tormod Ørpen ikke kjennskap til:

1. Øks av jern. Trerester i skaftehullet.
Ubetydelig forrustet, meget godt bevart.
L 10 cm, br over eggen 6 cm.
2. Ring av jern, antagelig til et bissel. Ringen er gått opp i skjøten.
D 4,5 cm.
3. En jernring til ble funnet, men den gikk i stykker. Nå tapt.
4. Avlangt, svakt buet jernstykke, smalner av mot den ene enden, hvor tverrsnittet er tilnærmet firkantet. Avbrudt i motsatt ende.
L 9 cm.

5. Meisel av jern.

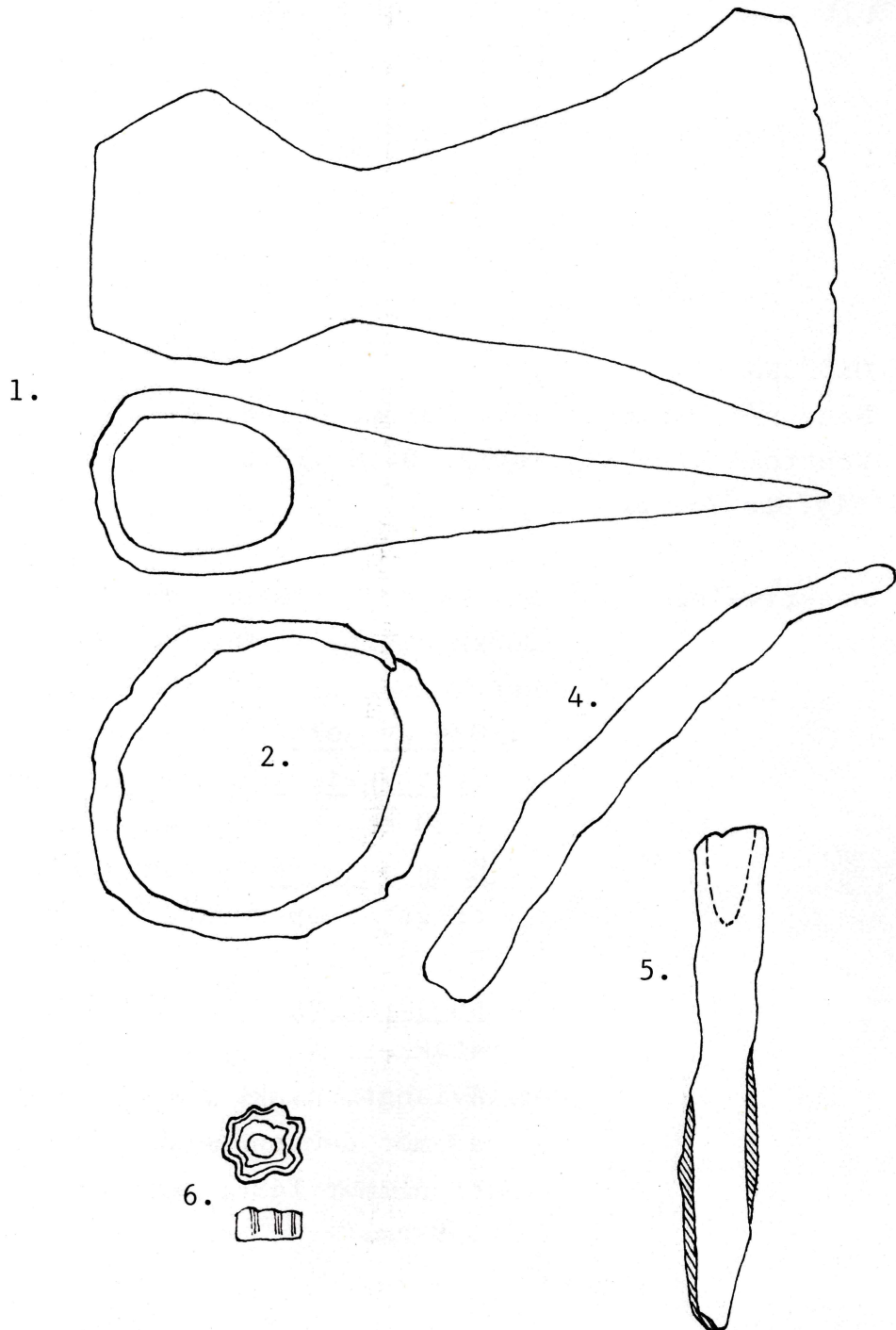
L 7 cm.

6. Perle antagelig av glass, sylindrisk med langsgående riller. Farge: flaskegrønn med rødlige striper.

D 1 cm, t 0,5 cm.

Sakene 1,2,4,5,6 oppbevares på gården.

Se skisser 1:1.

IV HAUG - SLETTET

(ØK: CD 052-5-2)

Reg. v/B. Marksten, I.D. Førde, 04.08.1970.

Nr. X5. Flyfoto 797 A24.

Terrengets art. Flat dyrket mark som skråner svakt mot V og
Utsikt. SØ. Utsikt mot Krøderen i VNV, gården i SØ og
Brattåsåsen i NØ.

Lokalitetsnavn. Hvithaug. (Utt.: Gvithaug).

Orientering. 90 m NV for N-hjørnet av våningshuset på går-
den, ca 60 m NNV for NV-hjørnet av driftsbyg-
ningen.

Beskrivelse. Den slettede haugen besto av sandblandet leire,
uten stein. I årenes løp er den pløyet ut, og
i dag kan man bare ane en forhøyning hvor det
vokser dårlig.
D ca 8-10 m, h 0,6-0,7 m.

En nå tapt perle ble funnet på stedet. Den var
av samme slag som den som er registrert u.
III nr. 6, men den tapte var lys rød med noen
blå prikker.

Litteratur. Ingen.

V FUNN

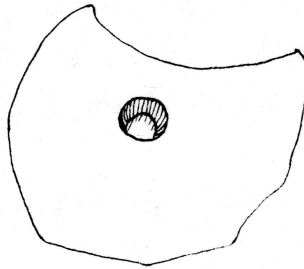
(ØK: CD 052-5-2)

Reg. v/B. Marksten, I.O. Førde, 04.08.1970

Flyfoto 797 A24

Beskrivelse Kvernstein, som skal være av eldre type. Hullet
i midten ikke gjennomgående; d 6,5 cm, dybde
5 cm.
Noe av den ene kanten avslått.
Steinens mål: d 50 cm, t 13 cm.

Funnet i en grøft i en myr.
Nærmere funnopplysninger mangler.
Oppbevares på gården.
Se skisse.

Litteratur.

Ingen.